

Dato: 11. december 2017
Sagsnr.: 1708774
Dok.nr.:
Sagsbeh.: HKJ.DKETIK

DET
ETISKE
RÅD

Ørestads Boulevard 5
Bygning 37K, st.
2300 København S

M: kontakt@etiskraad.dk
W: www.etiskraad.dk

Høring over vejledning i medikamentel palliation i terminalfasen

Det Ethiske Råd har modtaget et udkast til vejledning i medikamentel palliation i terminalfasen i høring. Rådet finder udkastets præcisering af forskellen på kontinuerlig og periodisk sedering velvalgt og har herudover de følgende kommentarer til udkastet:

Om afgrænsningen mellem palliativ sedering og aktiv dødshjælp

Det Ethiske Råd finder det væsentligt, at det er muligt at skelne klart mellem aktiv dødshjælp og de patientforløb med palliativ sedering, hvor patienten dør under forløbet, uden at det kan betragtes som aktiv dødshjælp.

For nogle medlemmer af rådet har en overvejelse i forlængelse heraf været, om udkastet til vejledningen i tilstrækkelig grad respekterer nødvendigheden af, at denne sondring kan opretholdes i de enkelte tilfælde, og derved sikrer de sundhedsfagliges retsstilling tilstrækkeligt godt. I litteraturen om emnet diskuteres fx den situation, hvor en patient gives palliativ sedering i så lang tid uden at få tilført ernæring og væske, at patienten snarere må siges at dø af sult og/eller væskemangel end af sin sygdom.¹ I et sådant tilfælde kan man hævde, at der reelt er tale om aktiv dødshjælp eller i det mindste assisteret selvmord, fordi patienten i kraft af smertebehandlingen faktisk får hjælp til at sulte eller tørste sig ihjel. Processen ville nemlig være væsentlig mere ubehagelig for patienten uden smertebehandlingen.

Et stort flertal af Det Ethiske Råds medlemmer anbefaler i forlængelse heraf, at det præciseres i vejledningen, at en patient ikke må udsættes for palliativ sedering uden at få tilført væske og ernæring i så lang tid, at der kan opstå reel tvivl om, hvorvidt patienten er død af sin sygdom eller af sult/tørst.

---

¹ Se fx Pope: "Voluntary stopping eating and drinking (VSED) to hasten death: may clinicians legally support patients to VSED?"; *BMC Medicine* (2017) 15:187 DOI 10.1186/s1216-017-0951-0, eller Holm: "Terminal sedation and euthanasia: the virtue in calling a spade what it is"; *Continuous Sedation at the End of life – Ethical, Clinical and Legal perspectives*, Ed. By S. Sterckx, K. Raus, F. Mortier, chapter 14, pp. 228-239.

Definitionen af "uafvendeligt døende"

Under punkt 2 defineres "uafvendeligt døende" på følgende måde: "Ved uafvendeligt døende patient forstås en patient, hvor døden efter et lægeligt skøn med stor sandsynlighed forventes at indtræde inden for dage til uger trods anvendelse af behandlingsmuligheder, der er mulige ud fra den tilgængelige viden om grundsygdommen og dens eventuelle følgetilstande". Det Etske Råd er opmærksomt på, at den anførte definition er standarddefinitionen i lovgivningen på sundhedsområdet. En overvejelse i rådet har ikke desto mindre været, om den er valgt. Nogle medlemmer af rådet mener således, at den er for langstrakt, idet det af sundhedsfaglige grunde ikke giver mening at betragte en patient som uafvendeligt døende i op til flere uger.

Rådet kan på denne baggrund tilslutte sig præciseringerne under 7.3.1 pkt.1: "Hvis patientens sygdom er så fremskreden, at døden med stor sikkerhed forventes inden for kort tid (timer til få døgn) kan kontinuerlig (varig) palliativ sedering gives. Hvis den forventede levetid vurderes at være længere, kan periodisk palliativ sedering forsøges under løbende vurdering. Vurderingen skal indebære stillingtagen til, om sedering ikke længere er påkrævet, om den periodiske sedering bør fortsætte eller det er nødvendigt at overgå til kontinuerlig (varig) sedering".

Rådet vil dog ikke undlade at gøre opmærksom på, at passagen i sig selv indikerer, at den nævnte definition af "uafvendeligt døende" er uheldig.

Afklaring af samtykkeforhold

Det Etske Råd finder det væsentligt, at det som udgangspunkt tilstræbes at behandle en inhabil patient på den måde, patienten ville have ønsket at blive behandlet, hvis patienten havde været habil til at træffe beslutningen selv. Af den grund finder rådet det valgt, at det under punkt 4.2 i udkastet til vejledningen nævnes, at de pårørende til en inhabil patient bør inddrages i behandlingen af en inhabil patient, selv om de rent lovgivningsmæssigt ikke har krav på dette, når patienten er uafvendeligt døende. De pårørende må således forventes at kunne repræsentere det perspektiv på sin situation, patienten ville have haft, hvis han eller hun havde været beslutningshabil. Rådet finder imidlertid, at det er oplagt at lægge særlig vægt på tilkendegivelserne fra de personer, patienten eventuelt måtte have bemyndiget til at træffe beslutninger på sine vegne, herunder fx en eller flere fremtidsfuldmægtige. Rådet mener derfor, det bør nævnes, at disse forhold med fordel kan afklares i forbindelse med de samtaler, der beskrives under punkt 4.1.

Behandling i eget hjem

Under punkt 8 i udkastet til vejledningen anføres der særlige retningslinjer for behandling i eget hjem. Rådet mener ikke, at det fremgår tiltrækkelig tydeligt, hvilke behandlingsformer der er tale om og ønsker dette præciseret i den endelige version af vejledningen.

I Det Etske Råds udtalelse "Etske overvejelser om selvbestemmelse og palliation ved livets afslutning"² fra december 2016 blev der på side 40 refereret til en undersøgelse, som viste, at 55 % af danskerne ønsker at dø i eget hjem, mens dette var det faktiske dødsted for 21,9 %. En af forklaringerne på forskellen mellem disse tal er antageligt, at den palliative indsats ikke er udviklet tilstrækkeligt i Danmark, heller ikke i forbindelse med palliation i eget hjem.³ I forlængelse af retningslinjerne under punkt 8 vil rådet derfor gentage sin opfordring til at udbygge den palliative indsats i Danmark, så det bliver en reel mulighed for flere mennesker end nu faktisk at få indfriet deres ønske om at dø i deres eget hjem.

Med venlig hilsen og på vegne af Det Etske Råd

Gorm Greisen, formand

---

² <http://www.etiskraad.dk/etske-temaer/aktiv-doesdshjaelp-og-doeende/publikationer/etske-overvejelser-om-selvbestemmelse-og-palliation-ved-livets-afslutning-2016>

³ Se også "Det Etske Råds udtalelse om eventuel lovgivning om aktiv dødsbistand", som rummer en afdækning af den palliative indsats i Danmark: <http://www.etiskraad.dk/~media/Etisk-Raad/Etske-Temaer/Aktiv-doesdshjaelp/Publikationer/Udtalelse-om-aktiv-doesdshjaelp.pdf>